

Gabriel-Liviu Ispas

Dreptul Afacerilor în Uniunea Europeană. Instituții și politici ale Uniunii Europene

Curs universitar

Editura
Hamangiu
2025

CUPRINS

PARTEA I. TEORIA GENERALĂ	1
CAPITOLUL I. UNIUNEA EUROPEANĂ, SUBIECT DE DREPT	3
Obiectivele învățării	3
<i>Secțiunea 1. Înființarea și evoluția comunităților între 1951-1990</i>	<i>3</i>
§1. Europa după cel de al Doilea Război Mondial	3
§2. Tratatul de instituire a Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului	4
§3. Tratatul de la Roma. Înființarea Comunității Energiei Atomice și a Comunității Economice Europene	5
§4. Actul Unic European (17 și 28 februarie 1986)	7
<i>Secțiunea a 2-a. Tratatul de la Maastricht</i>	<i>7</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Tratatul de la Amsterdam</i>	<i>9</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Tratatul de la Nisa</i>	<i>10</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Tratatul de la Lisabona</i>	<i>11</i>
§1. Tratatul privind Uniunea Europeană	12
§2. Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene	13
<i>Secțiunea a 6-a. Aderarea de noi state și părăsirea Uniunii</i>	<i>15</i>
§1. Criteriile de la Copenhaga	15
§2. Criterii post Copenhaga	16
§3. Dezvoltarea Uniunii, prin aderarea de noi state	17
§4. Procedura aderării	17
§5. Părăsirea voluntară a Uniunii	18
§6. Excluderea unui stat din Uniune	20
§7. Brexit – singura părăsire a Uniunii	21
<i>Secțiunea a 7-a. Acțiunea externă a Uniunii</i>	<i>22</i>
CAPITOLUL AL II-LEA. IZVOARELE DREPTULUI EUROPEAN	25
Obiectivele învățării	25
<i>Secțiunea 1. Personalitatea juridică a Uniunii</i>	<i>25</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Ordinea juridică a Uniunii</i>	<i>27</i>

<i>Secțiunea a 3-a. Izvoarele dreptului Uniunii Europene</i>	28
§1. Dreptul primar al Uniunii Europene. Tratatete	30
1.1. Tratatete fondatoare sau institutive	31
1.2. Tratatete modificatoare	32
1.3. Tratatete de aderare	34
§2. Dreptul derivat al Uniunii Europene	35
2.1. Regulamentul	37
2.2. Directiva	40
2.3. Decizia	44
§3. Acte juridice fără putere obligatorie	45
§4. Actele atipice ale instituțiilor Uniunii Europene.	
Soft law	46
§5. Dreptul complementar al Uniunii Europene	47
5.1. Acordurile internaționale ale Uniunii Europene	47
5.2. Principiile generale ale dreptului Uniunii Europene	50
5.3. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene	50
<i>Secțiunea a 4-a. Efectele legislației Uniunii Europene în sistemele juridice naționale ale statelor membre</i>	51
§1. Supremația dreptului Uniunii Europene	51
§2. Aplicabilitatea directă a dreptului Uniunii Europene	61
2.1. Tratatete Uniunii Europene	62
2.2. Regulamentele	63
2.3. Directivele	65
2.3.1. Efectul direct vertical ascendent	65
2.3.2. Efectul direct vertical descendent	67
2.3.3. Efectul direct orizontal	68
2.3.4. Efectul indirect de interpretare armonioasă a legislației interne în conformitate cu prevederile directivei	69
2.3.5. Răspunderea statului membru pentru încălcarea dreptului UE	71
2.4. Deciziile	74
CAPITOLUL AL III-LEA. PRINCIPIILE DREPTULUI UNIUNII EUROPENE	76
<i>Obiectivele învățării</i>	76
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	76

<i>Secțiunea a 2-a. Principiul atribuirii competențelor</i>	78
<i>Secțiunea a 3-a. Principiul subsidiarității</i>	79
§1. Noțiuni generale	79
<i>Secțiunea a 4-a. Principiul proporționalității</i>	83
<i>Secțiunea a 5-a. Principiul respectării drepturilor omului</i>	85
<i>Secțiunea a 6-a. Principiul transparenței și al democrației</i>	88
<i>Secțiunea a 7-a. Principiul egalității de tratament și nediscriminării</i>	90
<i>Secțiunea a 8-a. Principiul solidarității</i>	91
CAPITOLUL AL IV-LEA. PARTAJAREA COMPETENȚELOR ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	95
<i>Obiectivele învățării</i>	95
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	95
<i>Secțiunea a 2-a. Principiul atribuirii competențelor</i>	96
§1. Competențele exclusive ale Uniunii Europene	97
§2. Competențele partajate	98
§3. Competențele de sprijinire, coordonare și completare	100
§4. Clauza de flexibilitate – art. 352 TFUE	102
PARTEA A II-A. INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE	105
CAPITOLUL AL V-LEA. PARLAMENTUL EUROPEAN	107
<i>Obiectivele învățării</i>	107
<i>Secțiunea 1. Dispoziții din Tratatul privind Uniunea Europeană</i>	107
<i>Secțiunea a 2-a. Evoluția istorică a Parlamentului European</i>	108
§1. Adunarea comună în tratatele care au înființat comunitățile	108
§2. Alegeri directe	109
§3. Prevederi bugetare și schimbări de perspective	110
§4. Evoluții și extinderi de atribuții stabilite prin tratate	111
4.1. Tratatul de la Maastricht	111
4.2. Tratatul de la Amsterdam	112
<i>Secțiunea a 3-a. Parlamentarul European</i>	112

<i>Secțiunea a 4-a. Organizare și funcționare internă</i>	116
§1. Organizarea internă a Parlamentului	116
1.1. Biroul	116
1.2. Conferința Președinților	118
1.3. Grupurile politice	119
1.4. Comisiile permanente	121
§2. Funcționarea Parlamentului European	124
<i>Secțiunea a 5-a. Atribuțiile Parlamentului European</i>	125
§1. Considerații introductive	125
§2. Atribuțiile legislative ale Parlamentului European	126
2.1. Participarea Parlamentului la revizuirea ordinară a tratatelor	128
2.2. Participarea Parlamentului la revizuirea simplificată a tratatelor	128
§3. Atribuția de control politic și de avocat al poporului	129
§4. Atribuția bugetară a Parlamentului European	132
§5. Atribuții consultative și de relații externe	133
§6. Alte atribuții	135
§7. Controlul subsidiarității. Rolul parlamentelor naționale	136
CAPITOLUL AL VI-LEA. CONSILIUL EUROPEAN. CONSILIUL UNIUNII EUROPENE	137
A. Consiliul European	137
Obiectivele învățării	137
<i>Secțiunea 1. Reglementarea din Tratatul privind Uniunea Europeană</i>	137
<i>Secțiunea a 2-a. Evoluție istorică</i>	138
<i>Secțiunea a 3-a. Componentă, organizare și funcționare</i>	139
<i>Secțiunea a 4-a. Atribuții</i>	140
B. Consiliul Uniunii Europene	142
<i>Secțiunea 1. Reglementarea din Tratatul privind Uniunea Europeană</i>	142
<i>Secțiunea a 2-a. Organizarea internă a Consiliului</i>	143
§1. Componentă	143
§2. Președinția rotativă a Consiliului Uniunii	144
§3. Formațiunile de lucru ale Consiliului	145
<i>Secțiunea a 3-a. Reguli de procedură</i>	146

<i>Secțiunea a 4-a. Atribuțiile Consiliului</i>	149
§1. Atribuții legislative și bugetare	149
§2. Atribuții de încheiere de acorduri	149
§3. Atribuții de numire	149
§4. Atribuții de coordonare	150
CAPITOLUL AL VII-LEA. COMISIA EUROPEANĂ	151
<i>Obiectivele învățării</i>	151
<i>Secțiunea 1. Cadrul instituțional, juridic și noțiune</i>	151
<i>Secțiunea a 2-a. Structura organizatorică</i>	152
§1. Componentă	152
§2. Constituirea Comisiei Europene, după alegerile pentru Parlamentul European	152
§3. Colegiul comisarilor	154
§4. Președintele Comisiei Europene	157
§5. Departamentele și agențiile Comisiei	159
§6. Reprezentanțele și delegațiile Comisiei	160
<i>Secțiunea a 3-a. Comisarul european</i>	160
§1. Mandatul Comisarilor europeni	160
§2. Statutul juridic al comisarilor europeni	162
<i>Secțiunea a 4-a. Funcționarea Comisiei</i>	163
§1. Procedura orală este prevăzută în art. 7-16 din Regulamentul de procedură	164
§2. Procedura scrisă este prevăzută în art. 17-28 din Regulamentul de procedură:	166
§3. Procedura de abilitare este prevăzută în art. 29-36 din Regulamentul de procedură:	167
§4. Procedura de delegare este stabilită în art. 36-40 din Regulamentul de procedură	167
§5. Autentificare și semnare	167
<i>Secțiunea a 5-a. Atribuțiile Comisiei</i>	168
§1. Inițiativa legislativă în Uniune	168
§2. Competențe de executare	169
§3. Competența de a adopta acte fără caracter legislativ	170
§4. Atribuțiile de punere în aplicare	171
§5. Atribuții de recomandare și aviz	171

§6. Competențe de reprezentare	172
§7. Atribuții de control	172
CAPITOLUL AL VIII-LEA. PROCEDURA LEGISLATIVĂ	174
Obiectivele învățării	174
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	174
<i>Secțiunea a 2-a. Procedura legislativă ordinară</i>	176
§1. Aspecte de procedură și praguri	177
§2. Prima lectură	178
§3. A doua lectură	180
3.1. Procedura legislativă specială	180
3.2. Proceduri bugetare	181
3.3. Cooperarea consolidată	181
CAPITOLUL AL IX-LEA. CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE	182
Obiectivele învățării	182
A. Curtea de Justiție	182
<i>Secțiunea 1. Evoluția istorică a Curții de Justiție a Uniunii Europene</i>	182
<i>Secțiunea a 2-a. Noțiuni</i>	184
<i>Secțiunea a 3-a. Cadrul juridic</i>	185
<i>Secțiunea a 4-a. Curtea de justiție</i>	186
§1. Componentă	186
§2. Membrii Curții de Justiție	187
§3. Competențele Curții de Justiție	189
<i>Secțiunea a 5-a. Tribunalul</i>	190
§1. Componentă	190
§2. Competențele Tribunalului	191
<i>Secțiunea a 6-a. Aspecte de procedură</i>	193
§1. Chemarea în judecată	193
§2. Memoriul de întâmpinare	194
§3. Hotărârea Curții	195
<i>Secțiunea a 7-a. Unele acțiuni exercitate în fața Curții</i>	196
§1. Acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor	196
§2. Acțiunile în anulare	197
§3. Acțiunile în constatarea abținerii nejustificate de a hotărî	200

§4. Acțiunile preliminare	201
4.1. Procedura trimerilor preliminare	202
4.2. Obiectul trimiterii preliminare	204
4.3. Efectul și natura hotărârii preliminare	206
B. Procurorul European. European Public Prosecutor Office	206
Secțiunea 1. Dispoziții ale tratatului	206
Secțiunea a 2-a. Demersuri legislative pentru instituirea Procurorului European	208
Secțiunea a 3-a. Organizarea Parchetului European (E.P.P.O.)	209
§1. Desemnarea procurorului	210
Secțiunea a 4-a. Competența E.P.P.O.	211
 PARTEA A III-A. DREPTUL MATERIAL AL UNIUNII EUROPENE	 215
 CAPITOLUL AL X-LEA. PIAȚA INTERNĂ. LIBERTĂȚILE DE CIRCULAȚIE	 217
Obiectivele învățării	217
Secțiunea 1. Considerații introductive	217
§1. Evoluții ale reglementării	218
Secțiunea a 2-a. Cadrul juridic	219
Secțiunea a 3-a. Libera circulație a mărfurilor	221
§1. Cadrul juridic	221
§2. Noțiunea de mărfuri	222
§3. Uniunea vamală – art. 30-33 TFUE	224
§4. Interzicerea între statele membre a restricțiilor cantitative și a măsurilor cu efect echivalent – art. 34-35 TFUE	226
4.1. Cauze care justifică interdicțiile sau restricțiile la libera circulație a mărfurilor – art. 36 TFUE	229
§5. Nediscriminarea fiscală – art. 110 TFUE	230
Secțiunea a 4-a. Libera circulație a persoanelor	232
§1. Cadrul juridic	232
§2. Sfera de aplicare a art. 45 TFUE	233
2.1. Noțiunea de lucrător	234
§3. Politica în domeniul securității sociale – art. 48 TFUE	236

§4. Directiva 2004/38/CE: Dreptul de intrare și de ședere al lucrătorilor și al familiilor acestora _____	236
§5. Excepții de la libera circulație a lucrătorilor _____	238
5.1. Excepția privind încadrarea în administrația publică _____	238
5.2. Restricții justificate de motive de ordine publică, siguranță publică și sănătate publică _____	240
<i>Secțiunea a 5-a. Libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor _____</i>	<i>242</i>
§1. Considerații introductive _____	242
§2. Delimitare conceptuală privind mobilitatea lucrătorilor, întreprinderilor și a profesioniștilor în UE _____	242
§3. Libertatea de stabilire – art. 49-55 TFUE _____	244
3.1. Recunoașterea reciprocă a diplomelor, a certificatelor și a altor titluri de calificare – art. 53 TFUE _____	245
3.2. Excepții de la libertatea de stabilire și de la libera prestare a serviciilor – art. 51-52 TFUE _____	246
§4. Libera prestare a serviciilor _____	248
4.1. Restricții la libera circulație a serviciilor _____	250
<i>Secțiunea a 6-a. Libera circulație a capitalurilor și a plăților _____</i>	<i>251</i>
§1. Considerații introductive _____	251
§2. Cadrul juridic _____	252
§3. Noțiunile de capital și plăți _____	254
§4. Excepții și restricții justificate de la libera circulație a capitalurilor _____	256
CAPITOLUL AL XI-LEA. CETĂȚENIE ȘI POLITICI SOCIALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ _____	258
Obiectivele învățării _____	258
<i>Secțiunea 1. Cetățenia europeană – reglementare în tratate și statutul acesteia _____</i>	<i>258</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Libertatea de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre _____</i>	<i>262</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Egalitate și nediscriminare între cetățeni _____</i>	<i>266</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Pilonul social european _____</i>	<i>269</i>
CAPITOLUL AL XII-LEA. POLITICA ECONOMICĂ, MONETARĂ ȘI BUGETARĂ A UNIUNII _____	271
Obiectivele învățării _____	271

<i>Secțiunea 1. Politica economică</i>	271
§1. Noțiuni generale	271
§2. Cadrul juridic. Evoluții în urma crizei economice din perioada 2007-2011	272
§3. Evoluții recente	274
<i>Secțiunea a 2-a. Banca Centrală Europeană</i>	275
§1. Noțiuni evolutive	275
§2. Cadrul juridic	276
§3. Locul BCE în sistemul instituțional și organizare	276
§4. Atribuțiile BCE	277
4.1. Atribuții de politică monetară	277
4.2. Atribuții consultative	278
4.3. Uniunea bancară	279
<i>Secțiunea a 3-a. Politicile bugetare ale Uniunii</i>	280
§1. Adoptare și capitole de venituri	280
§2. Cheltuielile Uniunii	282
<i>Secțiunea a 4-a. Finanțarea proiectelor din bugetul Uniunii</i>	283
§1. Tipuri de proiecte și gestiune a fondurilor	283
§2. Domenii de finanțare	285
CAPITOLUL AL XIII-LEA. CONCURENȚĂ, COMPETITIVITATE ȘI POLITICI COMERCIALE COMUNE ÎN UNIUNE	287
<i>Obiectivele învățării</i>	287
<i>Secțiunea 1. Politica în domeniul concurenței</i>	287
§1. Noțiuni generale evolutive	287
§2. Tipologia reglementărilor legale în materie de întreprinderi	289
§3. Abuzul de poziție dominantă de piață	301
<i>Secțiunea a 2-a. Aplicarea principiilor din tratat</i>	313
<i>Secțiunea a 3-a. Concentrările economice</i>	313
<i>Secțiunea a 4-a. Ajutoarele de stat</i>	316
§1. Dispoziții ale Tratatului	316
§2. Mecanisme specifice ajutorului de stat	318
<i>Secțiunea a 5-a. Politici comerciale comune în Uniune</i>	320
§1. Aspecte generale și dispoziții TFUE	320
§2. Aspecte ale politicii comerciale comune	322

§3. Politici ale Uniunii conexe politicilor comerciale comune _____	324
CAPITOLUL AL XIV-LEA. POLITICA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ, GREEN DEAL, ECONOMIE DIGITALĂ ȘI INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ _____	328
<i>Obiectivele învățării</i> _____	328
<i>Secțiunea 1. Politica regională _____</i>	328
<i>Secțiunea a 2-a. Planul verde european _____</i>	332
<i>Secțiunea a 3-a. Economie digitală _____</i>	335
<i>Secțiunea a 4-a. Inteligență artificială _____</i>	337
CAPITOLUL AL XV-LEA. COOPERAREA JUDICIARĂ ÎN UNIUNE _____	340
<i>Obiectivele învățării</i> _____	340
<i>Secțiunea 1. Cooperarea în materie civilă _____</i>	340
§1. Reglementare _____	340
§2. Noțiuni definitorii _____	342
§3. Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială _____	344
§4. Legea aplicabilă obligațiilor contractuale _____	355
§5. Legea aplicabilă obligațiilor necontractuale _____	363
§6. Recunoașterea în materie matrimonială și drepturi părintești _____	369
<i>Secțiunea a 2-a. Cooperarea judiciară în materie penală _____</i>	370
§1. Sediul materiei _____	370
§2. Elemente specifice dreptului penal european _____	373
§3. Mandatul european de arestare _____	378
§4. Cooperarea polițienească _____	384
§5. Pactul pentru imigrație _____	386
5.1 Dispoziții ale tratatului _____	386
5.2. Migrația legală în Uniunea Europeană _____	390
5.3. Fluxul migraționist din perioada 2015-2020 _____	391
5.4. Pactul pentru migrație și azil _____	393
BIBLIOGRAFIE _____	397